

The image shows the cover of a spiral-bound notebook. The cover has a light beige, textured fabric-like appearance. On the left side, there is a silver metal spiral binding. The title 'Vývoj jazyka a písma' is printed in a bold, black, serif font in the center of the cover. The background behind the text is a solid light beige color.

Vývoj jazyka a písma

Jazyk

- *specificky lidská schopnost dosahovat a používat komplexní systémy komunikace*
- v obecném hledisku můžeme rozlišit tři definice jazyka:
 1. **mentální schopnost (orgán, instinkt)**
 2. **symbolický systém**
 3. **nástroj komunikace**

Mentální schopnost

- orgán, instinkt (kognitivně vědný pohled)
- univerzálnost jazyka napříč všemi lidmi, biologický základ jazyka, vlastnost mozku (vrozenost – Chomsky, Fodor)
- studium vývoje jazyka (paleolingvistika), vývoj jazyka u dětí (psycholingvistika), poruchy v používání jazykového instinktu (neurolingvistika) ad.

Symbolický systém

- formální systém znaků řízený gramatickými pravidly (strukturalistický pohled – Saussure)
- množina vět, která může být generována množinou pravidel (Chomsky)
- základní struktura pravidel jazyka (formální logika), vztah znaku a významu (sémiotika), strukturální gramatiky ad.

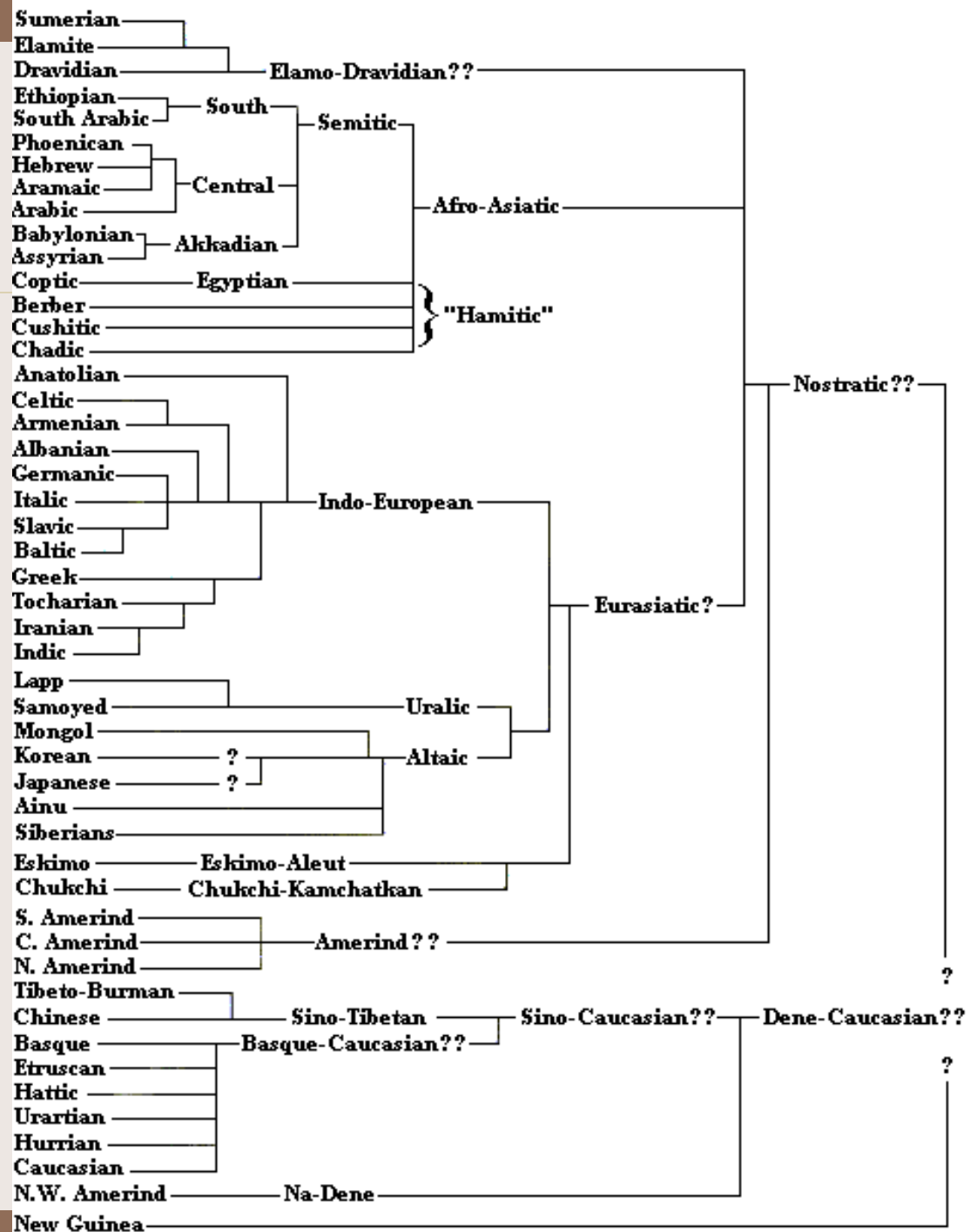
Nástroj komunikace

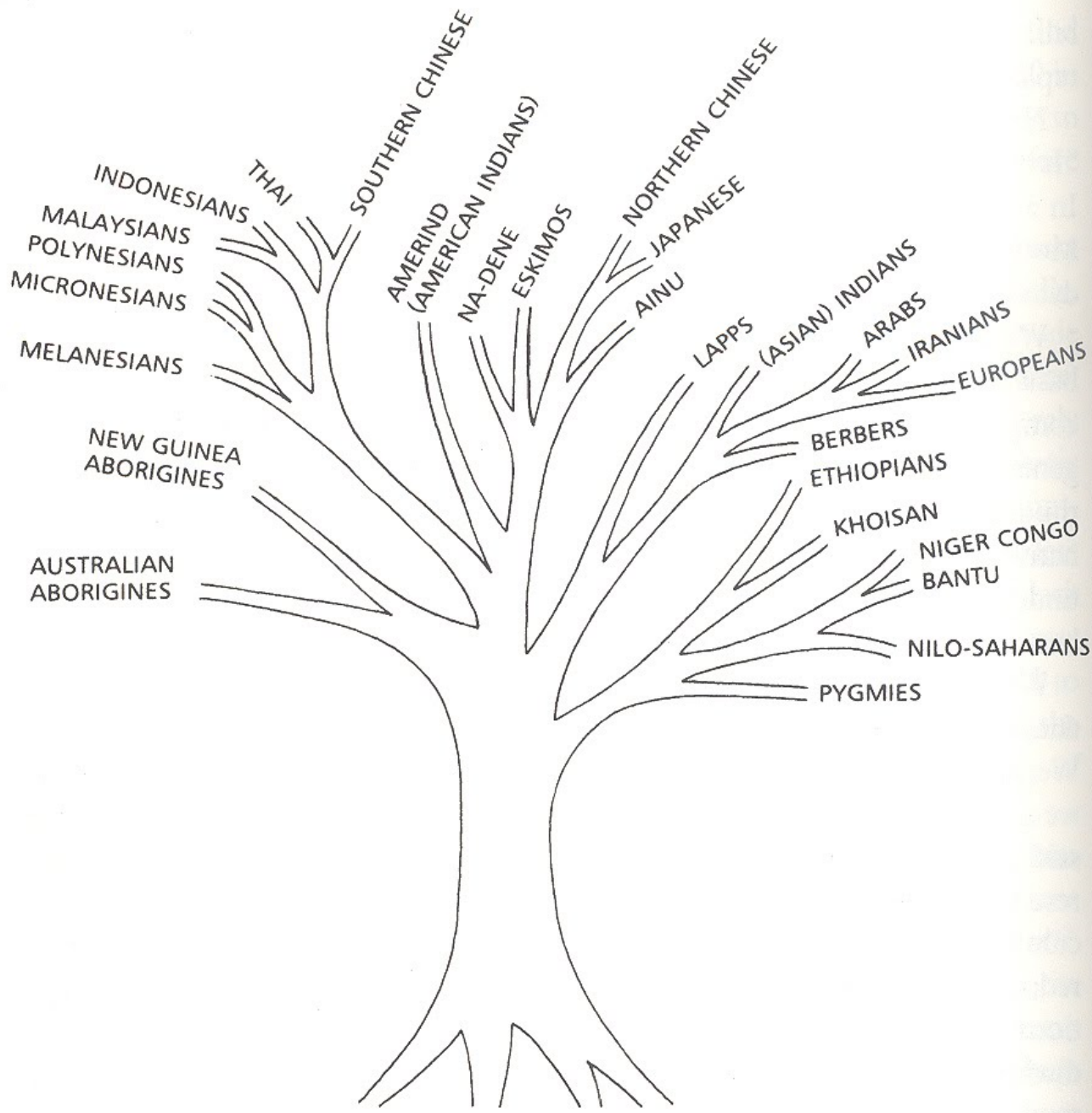
- komunikační systém, který umožňuje kooperaci (sociální, antropologický pohled)
- sociální funkce jazyka (funkcionální a pragmatický rámeček)
- Wittgenstein II, Moore, Grice, Searle, Austin ad.

Jedinečnost lidského jazyka

- produkce potenciálně nekonečné množiny výroků z konečné množiny prvků
- symboly a pravidla (jednotlivých jazyků) jsou přitom značně arbitrární – čili jazyku se lze naučit pouze skrze sociální interakci

Jazykové rodiny

HOMO SAPIENS SAPIENS

Some examples of the language groups

■ Afro-Asiatic	■ Altaic	■ Austro-Asiatic	■ Na-Déne
■ Niger-Congo	■ Turkic	■ Austronesian	■ Eskimo-Aleut
■ Bantu	■ Mongolic	■ Borneo-Philippines/Formosan	■ American Indian
■ Nilo-Saharan	■ East Siberian languages	■ Nuclear Malayo-Polynesian	■ Alric
■ Khoisan	■ Uralic	■ Papuan	■ Uto-Aztecan
■ Indo-European	■ Dravidian	■ Pama-Ngyungan	■ Mayan
■ Germanic	■ Sino-Tibetan	■ Tai-Kadal	■ Andean
■ Albanic	■ Chinese	■ Isolate	■ Tupian
■ Romance	■ Burmese-Tibetan		■ Brasilian indigenous
■ Slavic			
■ Baltic			
■ Caucasian			

Písmo

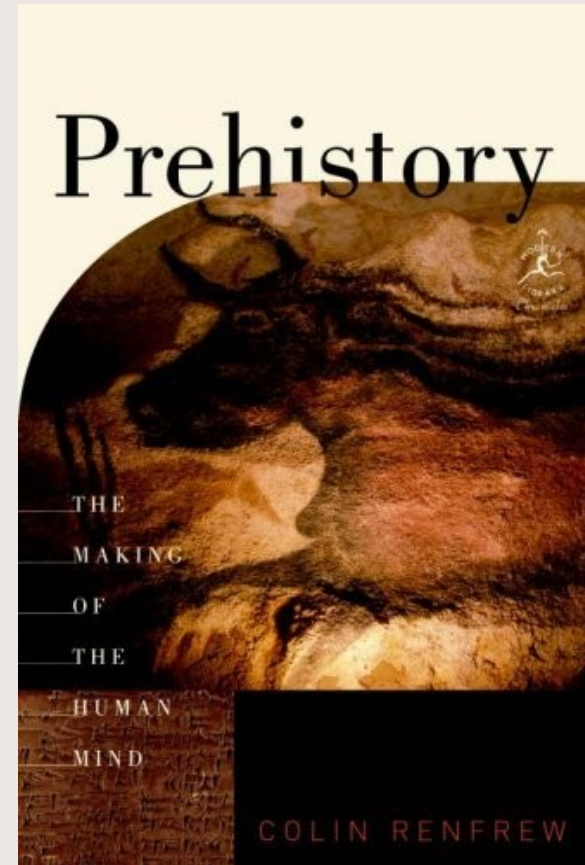
- **symbolický systém užívaný k reprezentaci jednotlivin (vět) vyjádřitelných v jazyce**
- **mluvený jazyk x psaný jazyk**

Vývoj písma

1. Jeskynní malby (kognitivní archeologie)
2. Petroglyfy
3. Piktogramy
4. Ideogramy
5. Logogramy
6. Fonogramy

Kognitivní archeologie

- studium historických společností s důrazem na studium historických způsobů myšlení a symboliky z dochovaných reliktnů
- výraz použil poprvé Colin Renfrew (1973)

David Lewis-Williams

- *1934
- profesor kognitivní archeologie na univerzitě Witwatersrand v Johannesburgu
- spisy:
Mysl v jeskyni (2002)
Uvnitř neolitické mysli (2005)

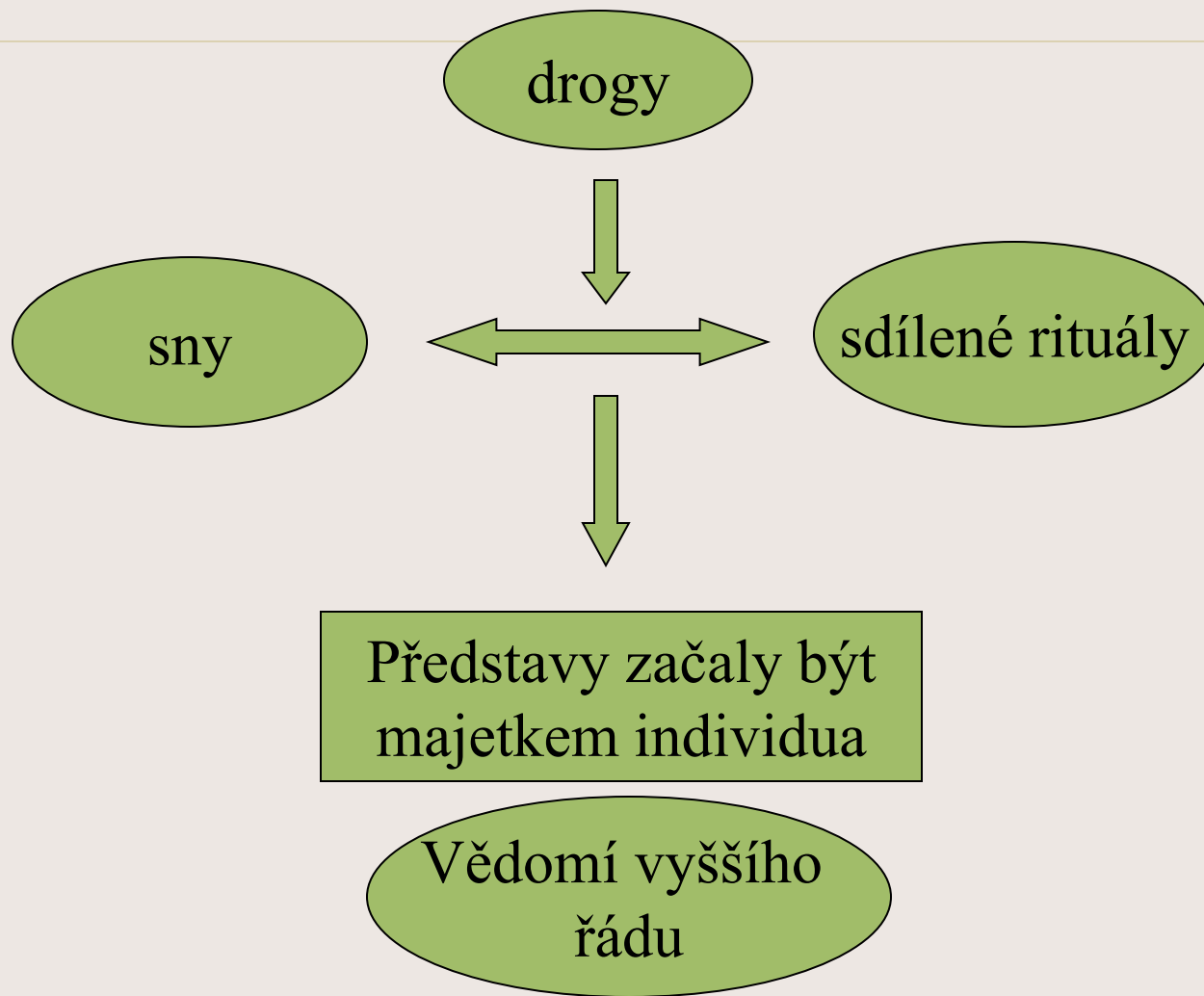
Původ mladopaleolitického umění

- **primární vědomí a vědomí vyššího řádu** (člověk dnešního typu a neandrtálec)
- **role změněných stavů vědomí**
- **role snů** – pozůstatky zárodečného stavu vědomí

Altamira

Vznik vědomí vyššího řádu

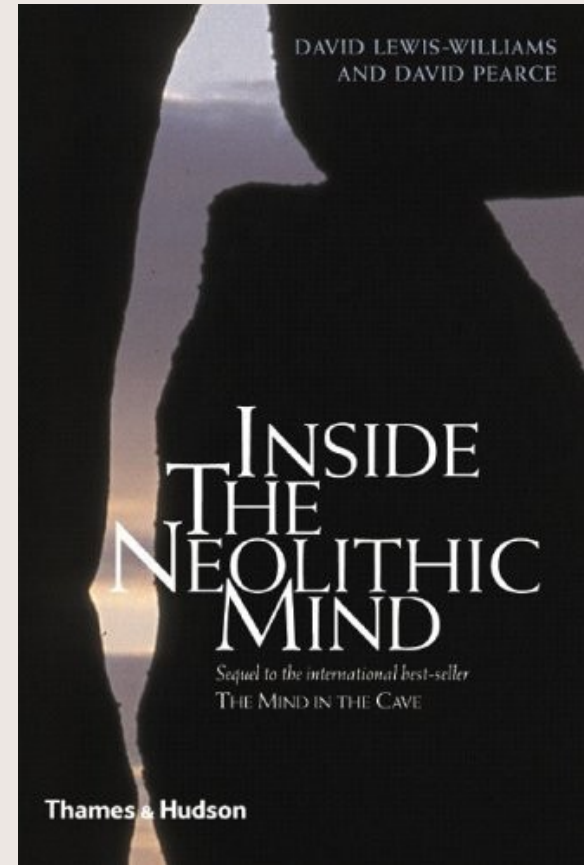
Otisky rukou - Altamira

Lascaux

Neolitická kosmologie – vznik zemědělství

- **změněné stavy vědomí a zrod kosmologie neolitu**
- **zemědělství a domestikace jako sekundární důsledek vzniku náboženské praxe**
- **role změněných stavů vědomí**
- **smlouva s vědomím a společenská smlouva – sociální stratifikace**

Knowth.com

Newgrange

Newgrange – „vchodový kámen“

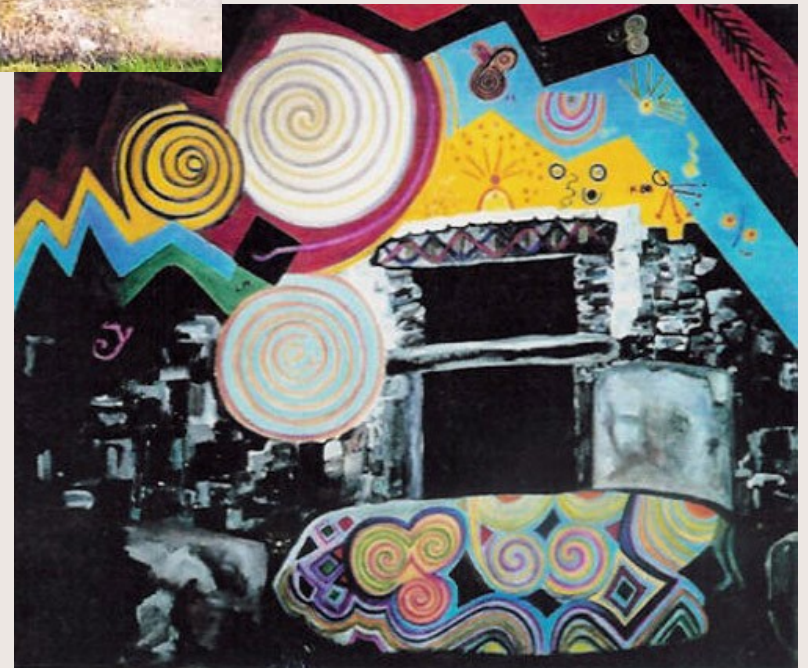

Newgrange – „hrobka“

Newgrange

The Newgrange Exterior -
Singing Goddess by Sally
McKenna

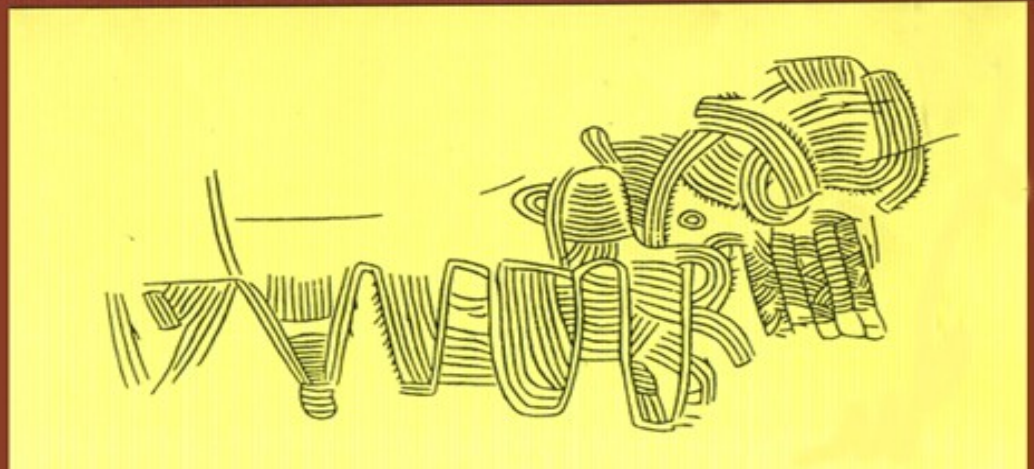
Petroglyfy

- obrazy tvořené opracováním povrchu kamene (řezání, tesání, obrušování)
- rozšířeny po celém světě
- mnohotvárnost významů (od astronomických značek, přes lovecké výjevy až po náboženské a rituální projevy)
- paralelně jistě užíváno i dřevo (kost – viz Pálava), malování a tetování kůže (viz MMK)

Gobustán, Azerbajdžán (10 000 BC)

Pavlov, rytina na kosti

Häljesta ve Švédsku

Piktogramy

- symbol ilustrující událost, místo, aktivitu, objekt
- na rozdíl od petroglyfu (znázornění události) zachycuje příběh (vyprávění) – mohou být uspořádány v chronologickém sledu
- období 6. tisíciletí př. Kr. (vývoj do klínového a hieroglyfického písma)

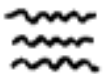

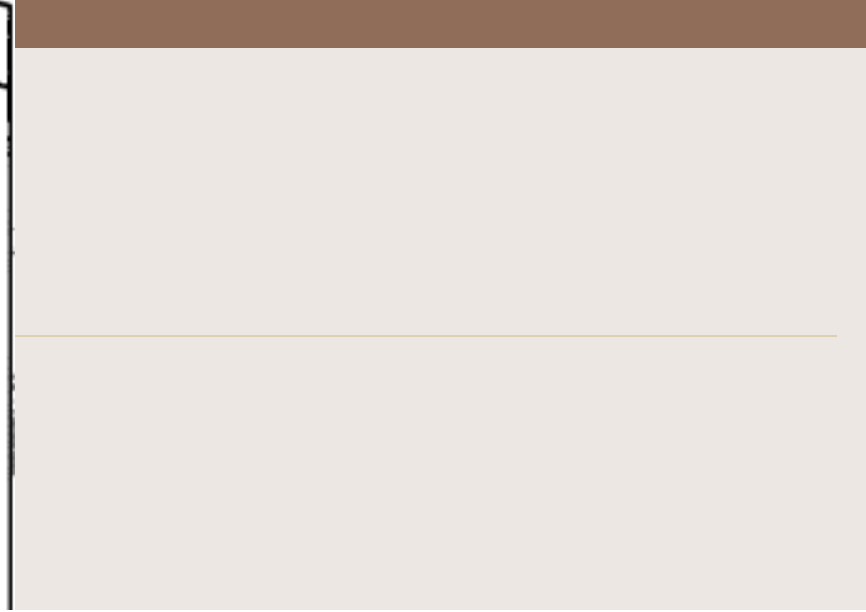
Piktogramy základem
klínového písma (a
hieroglyfů)

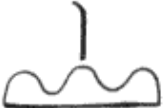

	Phaistos Disc Pictograms	Sumerian Ideograms		Standard Assyrian Cunei- form	Sumerian Syllabic Transliteration	English Translations
		Archaic	Ur dynasty			
1					dingir ANU	= the Shining = 'The Great Lord'
2					gu	= speak
3					buluh	= hasten, hurry, quickly
4					?	= raise up, ? go?
5					dah	= collect, help
6					nir	= spread out
7					ga	= surround, capture
8					še	= grain, corn
9					buluh anše	= cattle = ass
10					imin	= seven, all
11					lugal	= lord, prince, king
12					tar kud	= destroy = cut
13					ga	= go, house, ruin set, place

Ideogramy

- grafický symbol, který reprezentuje pojem – na rozdíl od piktogramů vyjadřují i abstraktní pojmy (slunce – teplo, nohy – chůze ad.)
- základem logografického písma

Ancient Sumerian	Ancient Egyptian	Chinese
 Eye	 See (verb)	 Eye
 Forest	 Water	 Water
 Mountains	 Cities	 Mountain
 Torch	 Fire	 Fire
 Person	 Men	 Person
 Person	 Women	 Woman

 house	 man	 overturn	 wheat
 rejoice	 foreign people	 to weep	 storm
 to make an offering	 woman	 to sow seeds	 to sail up the river
 king	 growth	 dead body	 Hapi (Nile)
 field	 Osiris	 to plough	 grain

Písmo

- nejstarší písma byla logografická (na základech piktogramů a ideogramů)

- veškerá písma lze rozdělit na:

1. logografická

2. sylabická

3. hlásková (alfabetická)

- často jsou všechny druhy promíseny
- vznik na sklonku neolitu

Logogramy

- grafémy, které reprezentují celé slovo
- nejstarší písma: Mezopotámie (Sumer), Egypt, (Indie)
- kontrast: řeč (fonémy) x písmo (logogramy)
- znalost písma exkluzivní záležitostí (kněží-úředníci)

Fragment of text from the previous page, partially visible on the right edge.

Handwritten text in a cursive script, likely a form of Arabic or Persian, written in black ink on aged, yellowish paper. The text is organized into approximately 10 horizontal lines. The script is dense and features many ligatures and diacritics. The lines are roughly parallel and fill most of the page area.

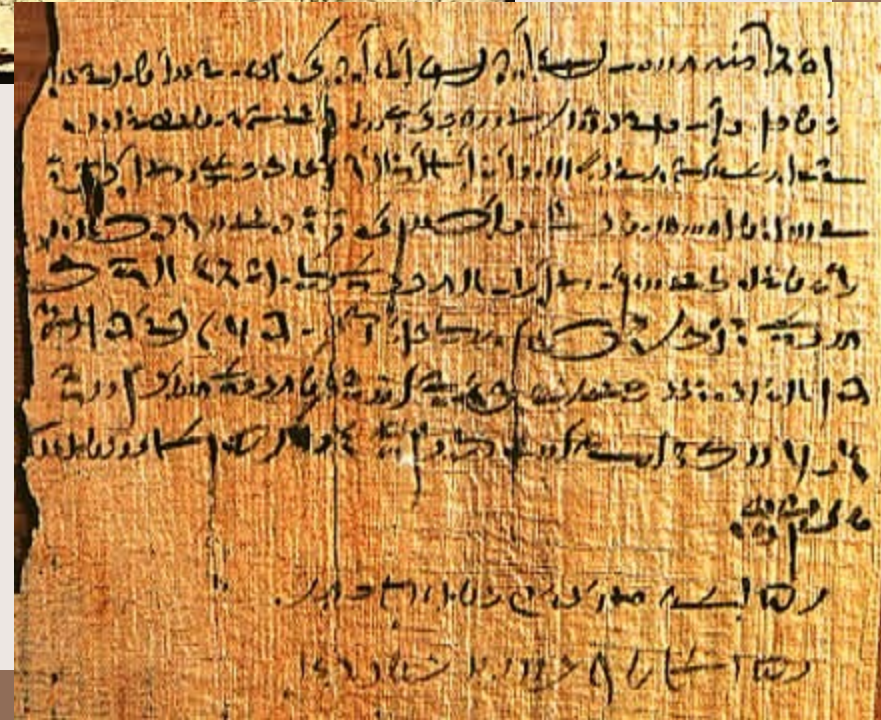

hieratické písmo

hieroglyfy

démotické písmo

Klínové písmo

- původ u Sumerů (na sklonku 4. tisíciletí)
- logografický základ postupně doplněn o symboly pro slabiky (sylobická vrstva) a číslovky

http://www.mesopotamia.co.uk/writing/story/sto_set.html

Fonogramy

- grafémy, které reprezentují fonémy (hlásky, skupiny hlásek)
- nejstarší: Egypt (na sklonku 3. tisíciletí př. Kr.), ale nesloužily k vyjádření řeči

Fonetické prvky hieroglyfů

$h + p + hpr + r + j$

sémagram

vlastní jméno: *Khepri*

význam: *vládce (bůh)*

Abeceda

- nejstarší: proto-sinajské písmo (19. stol. př. Kr.) – následně fénická abeceda (sklonek 11. stol. př. Kr.)
- korespondence: řeč – písmo
- znalost písma přestává být exkluzivní záležitostí

Fénická abeceda

Z
ZAYIN
WEAPON

W
WAW
HOOK

H
HE
UNKNOWN

D
DALETH
DOOR

G
GIMEL
THROW-STICK

B
BETH
HOUSE

STOP
ALEPH
OX

N
NUN
FISH

M
MEM
WATER

L
LAMEDH
OX-GOAD

K
KAPH
PALM OF HAND

Y
YODH
HAND

T
TETH
UNKNOWN

H
HETH
FENCE

T
TAW
MARK

SH
SHIN
TOOTH

R
RESH
HEAD

Q
QOPH
MONKEY

S
SADHE
FISHHOOK

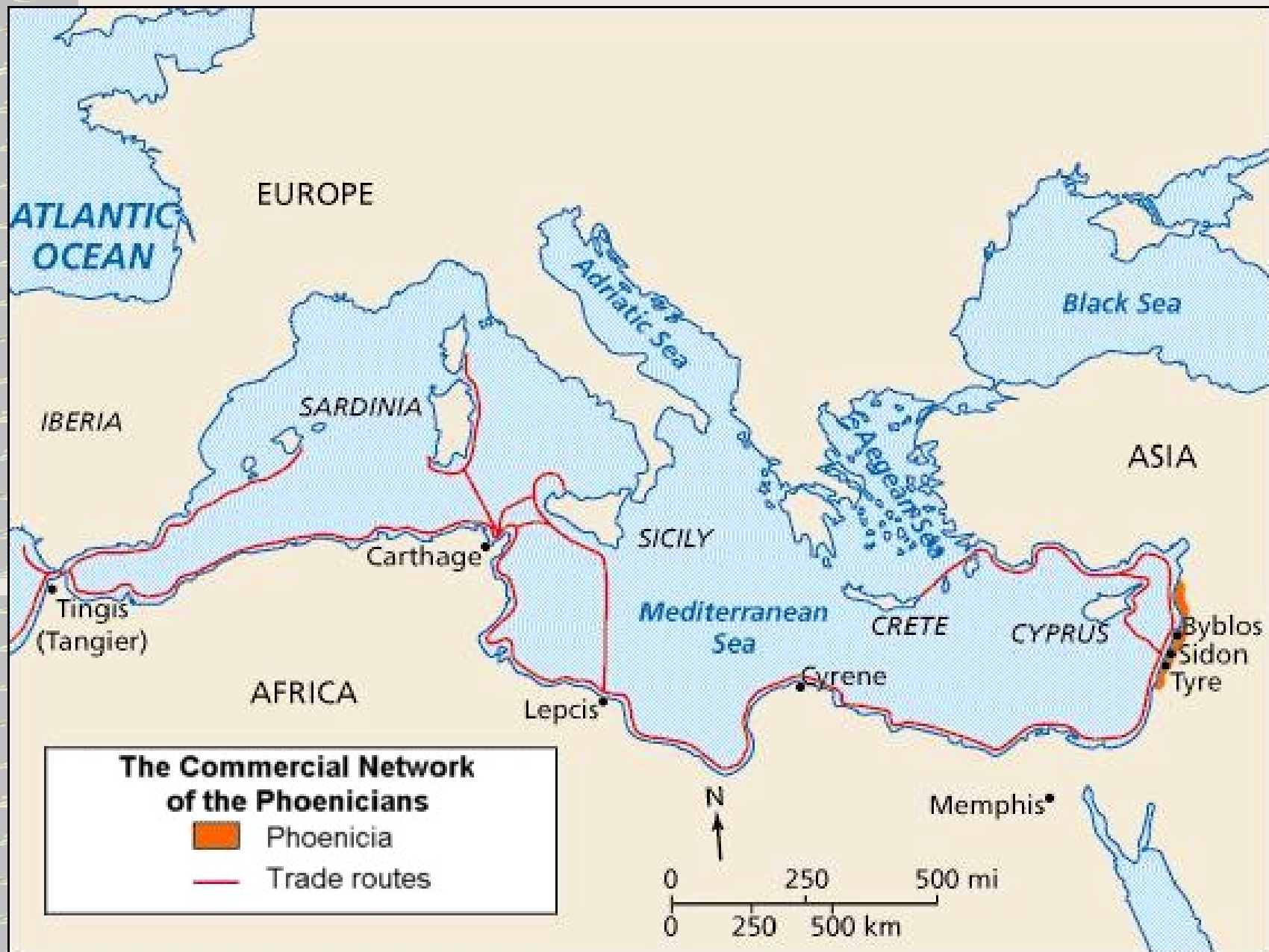
P
PEH
MOUTH

MUTE
AYIN
EYE

S
SAMEKH
SUPPORT

Alfabet

Název	Transkripce	Archaická podoba	Řecká unciála	LATINA
alfa	A, α	Α	Α	A
béta	B, β	Β	Β	B
gámma	Γ, γ	Γ	Γ	G
delta	Δ, δ	Δ	Δ	D
épsilon	E, ϵ	Ε	Ε	E
zéta	Z, ζ	Ζ	Ζ	DZ
éta	H, η	Η	Η	É
théta	Θ, θ	Θ	Θ	TH
jota	I, ι	Ι	Ι	I
kappa	K, κ	Κ	Κ	K
lamda	Λ, λ	Λ	Λ	L
mi	M, μ	Μ	Μ	M
ni	N, ν	Ν	Ν	N
xi	Ξ, ξ	Ξ	Ξ	X
omikron	O, \omicron	Ο	Ο	O
pi	Π, π	Π	Π	P
ro	P, ρ	Ρ	Ρ	R
sigma	Σ, σ	Σ	Σ	S
tau	T, τ	Τ	Τ	T
ypsilon	Υ, υ	Υ	Υ	Y
fi	Φ, ϕ	Φ	Φ	F
chi	X, χ	Χ	Χ	CH
psi	Ψ, ψ	Ψ	Ψ	PS
omega	Ω, ω	Ω	Ω	Ó

Values	EGYPTIAN		SEMITIC		LATER EQUIVALENTS.			
	Hieroglyphic	Hieratic.	Phœnician		Greek	Roman.	Hebrew	
<i>a</i>	eagle					A	A	א
<i>b</i>	crane					B	B	ב
<i>k (g)</i>	throne					Γ	C	ג
<i>t (d)</i>	hand					Δ	D	ד
<i>h</i>	mæander					E	E	ה
<i>f</i>	cerastes					Υ	F	ו
<i>z</i>	duck					И	Z	ז
<i>χ (kh)</i>	sieve					H	H	ח
<i>θ (th)</i>	tongs					Θ	...	ט
<i>i</i>	parallels					I	I	י
<i>k</i>	bowl					K	K	כ
<i>l</i>	lioness					Λ	L	ל
<i>m</i>	owl					M	M	מ
<i>n</i>	water					N	N	נ
<i>s</i>	chairback					Ξ	X	ס

Význam alfabety

- proměna archaické řecké kultury – vzrůst vzdělanosti
- proměna orální kultury v psanou kulturu
- přechod od mýtu k logu – vznik filosofie
- přechod od ukazování k dokazování – vznik subjekt-predikátové logiky

Význam alfabety

- básně o Tróji a Odysseovi x Homérovy eposy
- Hesiodův *Chaos* x Anaximandrovo *apeiron*
- Parmenidovo *Jedno* x Zenónovy *aporie*